

بررسی روابط ساختاری عملکرد نظارتی و تفکر انتقادی والدین با سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان مقطع متوسطه

امید عیسی نژاد^۱ و شبروز قبادی زاده^۲

چکیده

هدف از این پژوهش، پیش‌بینی سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان از طریق سبک نظارتی و تفکر انتقادی والدین بود. روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی، از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش، متشکل از کلیه دانش‌آموزان پسر دبیرستانی بودند که در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ در مدارس شهر سنندج مشغول به تحصیل بودند. از بین این جامعه، نمونه‌ای به حجم ۴۴۰ دانش‌آموز به روش خوشه‌ای تک‌مرحله‌ای انتخاب و پرسش‌نامه‌های: نظارت والدین (PMS)، مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا (CCTST) (فرم ب)، خودکارآمدی کودکان و نوجوانان (SEQ-C) و پرسش‌نامه سازگاری سینها و سینگ (AISS) را تکمیل نمودند. داده‌ها با نرم‌افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد بین نظارت والدین با کلیه مؤلفه‌های سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و همچنین یافته‌ها بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین تمامی مؤلفه‌های تفکر انتقادی با کلیه مؤلفه‌های سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان بود. نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند برای کمک به تدوین و به‌کارگیری برنامه‌های آموزشی، پیشگیرانه و درمانی برای والدین جهت شکل‌دهی و تقویت خودکارآمدی و سازگاری دانش‌آموزان مورد استفاده قرار بگیرد.

واژه‌های کلیدی: عملکرد نظارتی والدین، تفکر انتقادی، سازگاری، خودکارآمدی، دانش‌آموزان

۱. استادیار گروه مشاوره، دانشگاه کردستان

۲. نویسنده رابط: دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره تحصیلی، دانشگاه کردستان

(shabrooz.ghabadi@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۴/۲۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۹/۱۴

مقدمه

دوره نوجوانی^۱ به عنوان یکی از اصلی ترین دوره های زندگی، با دامنه ی وسیعی از تحولات جسمانی، روانی و اجتماعی همراه است، تحولاتی که عملکرد فرد نوجوان را در ابعاد مختلف درون فردی و بین فردی تا حد زیادی تحت تأثیر قرار می دهد (فلام و گلورنیک^۲، ۲۰۱۳؛ تراورس، بوهرت و راندال^۳، ۲۰۱۳). فرد نوجوان، از تکالیف و وظایف رشدی خاصی در ابعاد مختلف عملکردی برخوردار است، تکالیفی نظیر ایجاد روابط موفق با همسالان، پذیرش گروهی، عملکرد تحصیلی موفقیت آمیز و کنار آمدن با دشواریهای توأم با آن، توانمندی درون فردی و کارآمدی در ابعاد تحصیلی، شغلی و اجتماعی و از همه مهم تر توانایی سازگاری^۴ با جنبه های مختلف زندگی به ویژه با همسالان، خانواده، مدرسه و جامعه (تمنای فر و لیث، ۱۳۹۴؛ جرال و زولربوس^۵، ۲۰۱۵). از موضوعات اساسی در دوره ی نوجوانی، سازگاری فردی-اجتماعی نوجوانان با موقعیت های متغیر و گسترده ی زندگی در ابعاد مختلف است (ویتمن، سولمیر و ام سی هال^۶، ۲۰۱۵). سازگاری توانایی درونی فرد جهت ایجاد توازن جسمانی و روانی در مواقع بحران و مواقعی است که تحت تأثیر اتفاقات و مسائل ناگوار دیگر، تعادل درونی فرد به هم ریخته است و فردی که از سازگاری مطلوبی برخوردار باشد، با بهره گیری از توانمندی های درونی و جلب حمایت بیرونی سازشی مطلوب بین خویشتن و موقعیت های پیش رو ایجاد کرده و تا حد زیادی از تأثیرات مخرب آن می کاهد (لی، پادیلا و ام سی هالی^۷، ۲۰۱۵).

دوره ی نوجوانی، دوره ی حساسی است و توانایی سازگاری فرد، که از همان سنین آغازین زندگی شروع می شود در این دوره متأثر از تحولات عاطفی، جسمانی و روانی توأم با آن،

1. Adolescence
2. Flamm, & Glornick
3. Travers, Bohnert, & Randall
4. Adjustment
5. Gerard, & Zollerbooth
6. Whiteman, Solmeyer, & McHale
7. Lee, Padilla, & Mchale

دستخوش تغییرات فراوانی می‌شود و در صورت فراهم بودن شرایط درونی و بیرونی کافی، جریان رشدی خود را طی می‌کند (یارمحمدیان و شرفی‌راد، ۱۳۹۰). علاوه بر این توانایی سازگاری نوجوان به ویژه در بعد اجتماعی، اصلی‌ترین معیار جهت ارزیابی سطح رشد اجتماعی وی است و فردی که از رشد اجتماعی^۱ کافی برخوردار است، در زمینه‌ی مراودات اجتماعی، تعامل با همسالان و حتی در زمینه‌ی روابط مربوط به ابعاد تحصیلی و شغلی خویش از عملکرد مطلوب و موفقیت‌آمیزی برخوردار است (یارمحمدیان و شرفی‌راد، ۱۳۹۰؛ زاهد، رجبی و امید، ۱۳۹۰؛ نریمانی، عباسی، ابوالقاسمی و احدی، ۱۳۹۲).

از متغیرهای مهم در رابطه با دوره‌ی نوجوانی، خودکارآمدی^۲ و میزان اعتماد و اطمینان درونی وی نسبت به توانمندی درونی خویش در ابعاد مختلف عملکردی است (کوگوت^۳، ۲۰۱۶). خودکارآمدی مفهوم مهم در نظریه شناختی اجتماعی بندورا^۴ به شمار می‌آید به معنای ادراک فرد از توانایی خود در انجام یک فعالیت، ایجاد یک پیامد و مقابله و کنترل یک موقعیت است (بندورا، ۱۹۹۴؛ نریمانی و وحیدی، ۱۳۹۲؛ نریمانی؛ خشنودنیای چماچایی، زاهد و ابوالقاسمی، ۱۳۹۲). بنابر دیدگاه رویکرد شناختی - اجتماعی^۵ بندورا، خودکارآمدی پایه‌ی تمامی فعالیت‌های بشری در ابعاد مختلف تحصیلی، شغلی، خانوادگی و اجتماعی است و کارکردهای روان شناختی فرد و عملکرد وی در زندگی تا حد زیادی تحت تأثیر سطح خودکارآمدی وی قرار دارد (بندورا، ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶؛ علایی خرایم، نریمانی و علایی خرایم، ۱۳۹۱). پژوهش‌های زیادی نظیر نگوان، استریان و مارتین^۶ (۲۰۱۴)؛ کوگوت (۲۰۱۶)؛ نشان داده‌اند، افرادی که خود را مؤثر درک می‌کنند، بهتر از عهده انجام فعالیت‌های دشوار برمی‌آیند و بالعکس آن‌هایی که خود را

-
1. Social development
  2. Self- efficacy
  3. Kogut
  4. Bandura
  5. Cognitive-social approach
  6. Negovan, Sterian, & Martin

شکست خورده تصور می کنند به آسانی مغلوب موقعیت های دشوار می گردند. عوامل مختلفی بر ویژگی های شخصیتی نوجوانان، به ویژه ابعاد سازگاری و سطح خودکارآمدی آنها تأثیر دارد و خانواده با توجه به تأثیر قابل توجه بر رشد روان شناختی نوجوان، از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر شخصیت او بوده و به طور مستقیم و غیرمستقیم بر فرد تأثیر می گذارد (کوگوت، ۲۰۱۶؛ آزموده، جعفری نژاد و مظلوم، ۲۰۱۵). از میان ابعاد مختلف خانواده، سبک نظارتی والدین^۱، یکی از تأثیرگذارترین ابعاد عملکردی خانواده، بر ویژگی های شخصیتی نوجوانان است (صمیمی پور، ۱۳۹۳؛ احمدی و خدادادی سنگده، ۱۳۹۴). نظارت والدین یک سازه فرضی روان شناختی است که برای توصیف ترکیبی از رفتارهای والدین شامل آگاهی^۲، گفتگو، نگرانی^۳، سرپرستی، و پیگیری رفتار نوجوانان به کار می رود، (پردل، ۱۳۹۵). یافته های پژوهشی نشان دهنده این است که بین میزان نظارت و مراقبت والدین با توانایی ها و ویژگی های شخصیتی و کاهش مشکلات فرزندان نظیر کاهش احتمال بروز رفتارهای پرخطر جنسی^۴ (کروسبای، ترل و پاسترناک^۵، ۲۰۱۵)؛ سوء مصرف مواد مخدر^۶ (ونگ، کوتزل، داوکس و کالجی^۷، ۲۰۱۳)، پرخاشگری و رفتارهای ضد اجتماعی^۸ (پادیلوالکر، کویی و کویلر^۹، ۲۰۱۶) رابطه مستقیمی وجود دارد. مطالعات نشان داده اند که ضعف نظارتی والدین با دامنه وسیعی از مشکلات نوجوانی از قبیل: مشکلات رفتاری برونی سازی شده^{۱۰} (بومن، پریلو و ویور^{۱۱}، ۲۰۰۷؛ فاسکو، استورمشاک، دشان،

1. Parental monitoring style
2. Awareness
3. Worry
4. Risky sexual behaviors
5. Crosby, Terrell, & Pasternak
6. Substance dependence
7. Substance dependence
8. Aggression & anti-social behavior
9. Padillawalker, Coyne, & Coiller
10. Externalizing behavior problems
11. Bowman, Prelow, & Weaver

وینترا^۱، ۲۰۱۲؛ فولکرسون، پاش، پری و کورنو^۲، ۲۰۰۸؛ لایرد، کریس، پتیت، دوج، باتز^۳، وانگ و همکاران، (۲۰۱۳) و علایم رفتاری دورنی سازی شده^۴ از قبیل افسردگی، اضطراب و افکار خودکشی همراه است. جدای از تأثیرات گسترده نظارت والدین بر کاهش مشکلات در ابعاد مختلف رفتاری و روانی، پژوهش‌های زیادی تأثیر این بعد عملکردی را بر سازگاری نوجوانان و سطح خودکارآمدی آن‌ها نشان می‌دهند (تمنایی فر و لیث، ۱۳۹۴).

از دیگر مؤلفه‌های تأثیرگذار والدین بر رفتار و ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان، تفکر انتقادی^۵ والدین است (صادقی، ۱۳۹۲). امیر (۲۰۰۹) تفکر انتقادی را از ابزارهای مهم در حل مسأله می‌داند و بیان می‌کند که این قدرت ذهنی در برگیرنده هفت مؤلفه‌ی کنجکاوی، ذهن باز، منظم بودن، تحلیلی بودن، عقلانی عمل کردن، اعتماد به خود و جست‌وجوگری است که به صورت منسجم عمل می‌کنند. تفکر انتقادی مهارتی ارزشمند برای مقابله با مسائل و بیماری‌های روانی است و تا حد زیادی اجتناب و حتی مقابله با مشکلات اجتماعی را تسهیل می‌کند (هونگ، وانگ، یائو، شان، وانگ، زهو، لو، سون و زائو^۶، ۲۰۱۵). اولاس، کواک و کاراباکاک^۷ (۲۰۱۲) ضمن تأکید بر ضرورت این شیوه‌ی تفکر جهت داشتن زندگی سالم و توانمندی در غلبه بر مشکلات زندگی، نشان دادند که نوجوانانی که از این توان ذهنی و تاکتیک فکری استفاده می‌کنند دارای دیدگاه‌هایی عمیق، واضح هستند و عملکردشان در ابعاد مختلف تحصیلی نظیر حل مسأله در سطح بالاتری قرار دارد.

1. Fosco, Stormshak, Dishion, & Winter
2. Fulkerson, Pasch, Perry, & Komro
3. Laird, Criss, Pettit, Dodge, & Bates
4. Wang, Stanton, Li, Cottrell, Deveaux, & Kaljee
5. Critical thinking
6. Internalized behavioral problems
7. Internalized behavioral problems
8. Huang, Wang, Yao, Shan, Wang, Zhu, Lu, Sun, & Zhao
9. Ulas, Kocak, & Karabacak

پژوهش‌ها حاکی از آن است که تفکر انتقادی والدین ضمن تأثیرگذاری بر عملکرد شخصیت‌شان در ابعاد مختلف زندگی، از طریق فرآیند فرزند پروری بر ابعاد مختلف عملکردی کودکان و ساختار شخصیتی آنها تأثیر می‌گذارد (وطن پرست، ۱۳۹۲). صادقی (۱۳۹۲) در پژوهش خویش از تأثیر تفکر انتقادی والدین بر ساختار شخصیتی فرد نوجوان به‌ویژه سطح خودکارآمدی نوجوانان گزارش می‌دهد، والدینی که از سبک تفکر انتقادی در برخورد با کودکانشان بهره می‌گیرند، فرزندان‌شان نسبت به سایرین از سطح خودکارآمدی بالاتری به‌ویژه در بعد تحصیلی برخوردار هستند. هونگ و همکاران (۲۰۱۵) نیز در پژوهش خویش از تأثیر معنادار سبک‌های والدگری و تفکر والدین بر توانایی شناختی فرزندان گزارش کردند و بیان کردند که سبک‌های والدگری توأم با گرمی، همدلی و درک متقابل و سبک تفکر انتقادی والدین، تا حد زیادی شکل‌گیری تفکر انتقادی و باز را در فرزندان پیش‌بینی می‌کند.

به‌طور کلی مطالب پیشین از یکسو اهمیت دوره‌ی نوجوانی و تأثیر ویژگی‌های شخصیتی به‌ویژه قدرت سازگاری و خودکارآمدی را در طی کردن موفقیت‌آمیز دوره‌ی نوجوانی نشان داد و از سوی دیگر ضرورت شناسایی عوامل تأثیرگذار بر سازگاری و خودکارآمدی نوجوانان را جهت تأمین اطلاعات کافی برای تدوین برنامه‌های اصلاحی، پیشگیرانه و حتی درمانی در این زمینه را آشکار کرد. این پژوهش بر این است که ارتباط عملکرد نظارتی و تفکر انتقادی والدین را با سازگاری نوجوانان و خودکارآمدی آنها مورد بررسی قرار بدهد. به‌عبارت دیگر این پژوهش در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که آیا عملکرد نظارتی و تفکر انتقادی والدین با سازگاری و خودکارآمدی نوجوانان ارتباط دارد یا خیر؟

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است.
جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری دانش‌آموزان پسر تمام دبیرستان‌های

شهر سمنجان بود که از این میان تعداد ۵ دبیرستان با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تک مرحله‌ای انتخاب شد (حجم جامعه آماری بزرگ و تعدادش غیرقابل شمارش بود به همین دلیل از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد) و سپس تعداد ۶۰۰ پرسش‌نامه میان دانش‌آموزان توزیع و جمع‌آوری گردید (سعی بر این بود که بنابر امکانات موجود و فرصت زمانی پژوهش‌گر حجم نمونه در بالاترین سطح ممکن (۶۰۰ نفر) انتخاب شود)، تعداد ۴۴۰ پرسش‌نامه قابل استفاده و تحلیل بود و مابقی به دلیل مخدوش بودن کنار گذاشته شد. داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله نرم‌افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

الف) پرسش‌نامه‌ی نظارت والدین^۱ (PMS): توسط سینگر و همکاران (۲۰۰۴) ساخته شد و دارای ۸ سوال است (نظری، سجادی منش و امینی، ۱۳۹۲). در ایران توسط آلبو کردی، نظری، نوری و خدادادی (۱۳۹۱)؛ به نقل از احمدی و خدادادی و سنگده، (۱۳۹۴) ترجمه و هنجاریابی شد. پاسخ‌دهی به سوالات بر اساس مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت صورت می‌پذیرد که از ۰ تا ۳ نمره‌گذاری می‌شود (هیچ وقت = ۰؛ همیشه = ۳) و دامنه نمرات از ۰ تا ۲۴ متغیر است و نمرات بالا نشان از سطح بالای نظارت والدین است. سینگر و همکاران (۲۰۰۴) پایایی پرسش‌نامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ گزارش کردند. گزارش کردند. نظری و همکاران (۱۳۹۲) ضریب پایایی بازآزمایی پرسش‌نامه را قابل قبول گزارش کردند. نظری و همکاران (۱۳۹۲) ضریب پایایی بازآزمایی پرسش‌نامه را ۰/۷۵ و اعتبار پرسش‌نامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای دو گروه بزهکار و بهنجار نیز به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۷۲ گزارش کرد و روایی محتوایی و صوری آن را بنابر نظر متخصصین حوزه روان‌سنجی مورد تأیید قرار دادند. در پژوهش حاضر پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱ به دست آمد.

1. Parental Monitoring Scale

ب) آزمون مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا^۱ (CCTST) (فرم ب): توسط فاکيون

و فاکيون^۲ در سال (۱۹۹۰) برای سنجش تفکر انتقادی بزرگسالان (سطوح سنی بعد از دبیرستان) تهیه شد. توسط خلیلی و سلیمانی (۱۳۸۲) ترجمه و هنجاریابی شد. این آزمون (فرم ب) شامل ۳۴ سؤال ۴ یا ۵ گزینه‌ای است و به ازای هر سؤال صحیح ۱ نمره به فرد تعلق می‌گیرد و مجموع سؤالات صحیح آزمون، نمره کل آزمون (دامنه نمرات بین ۰ تا ۳۴) محسوب می‌شود و در برگیرنده - ی ۳ خرده‌آزمون مهارت ارزشیابی (سؤالات ۱ تا ۴ و ۲۶ تا ۳۴ جمعا ۱۳ سؤال)؛ مهارت تحلیل (سؤالات ۵ تا ۱۳ جمعا ۹ سؤال) و مهارت استنباطی (سؤالات ۱۴ تا ۲۵ جمعا ۱۲ سؤال) است. فاکيون و فاکيون پایایی آزمون را با استفاده از ضریب کودر - ریچاردسون بین ۰/۶۸ تا ۰/۷۰ گزارش کرده‌اند و روایی محتوایی آن را قابل قبول اعلام کردند. خلیلی و سلیمانی (۱۳۸۲) ضریب پایایی آزمون را ۰/۶۲ و اعتبار سازه‌ی تمامی خرده مقیاس‌ها را بین ۰/۶۰ تا ۰/۶۵ گزارش کرده است و روایی محتوایی و صوری پرسش‌نامه بنابر نظر متخصصین حوزه روان‌سنجی مورد تأیید قرار دادند. در پژوهش فعلی نیز پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های مهارت ارزشیابی ۰/۷۸؛ مهارت استنباطی ۰/۷۷؛ برای مهارت تحلیلی ۰/۸۱ و برای تفکر انتقادی کلی ۰/۷۹ به‌دست آمد.

پ) پرسش‌نامه خودکارآمدی کودکان ونوجوانان^۳ (SEQ-C): توسط موریس^۴ در

سال (۲۰۰۲) بر اساس پرسش‌نامه خودکارآمدی بندورا برای ارزیابی خودکارآمدی کودکان و نوجوانان سنین مدرسه (۷ - ۱۸ سال) ساخته و در ایران توسط طهماسبیان در سال (۱۳۸۶) ترجمه و هنجاریابی شده است (آقاجانی، شوقی و نعیمی، ۱۳۹۳). این پرسش‌نامه شامل ۲۳ ماده و در برگیرنده سه خرده مقیاس خودکارآمدی اجتماعی (از ماده ۱ تا ماده ۸)، خودکارآمدی تحصیلی (از ماده ۹ تا ماده ۱۶) و خودکارآمدی هیجانی (از ماده ۱۷ تا ماده ۲۳) است. هر ماده در یک مقیاس ۵ نمره‌ای

1. California Critical Thinking Skills Test
2. Facione, & Facione
3. Child Self-Efficacy Questionnaire
4. Muris

از ۱ (اصلاً) تا ۵ (بسیار زیاد) نمره‌گذاری می‌شود. موریس (۲۰۰۲) پایایی کل آزمون را ۰/۷۰ و پایایی هر خرده‌مقیاس‌های خودکارآمدی اجتماعی ۰/۷۸ و خودکارآمدی هیجانی ۰/۸۰، خودکارآمدی تحصیلی ۰/۸۷ گزارش کرده است و روایی محتوایی آن را قابل قبول گزارش کرد. طهماسیان (۱۳۸۶) پایایی آزمون را با روش بازآزمون ۰/۸۶، آلفای کرونباخ آن ۰/۷۴ و ضریب تنصیف گاتمن نیز ۰/۶۴ گزارش کرده است، همچنین روایی محتوایی و صوری پرسش‌نامه بنابر نظر متخصصین حوزه روان‌سنجی مورد تأیید قرار دادند. ضریب پایایی پرسش‌نامه در پژوهش فعلی برای خرده‌مقیاس‌های خودکارآمدی تحصیلی ۰/۷۴؛ خودکارآمدی هیجانی ۰/۷۶ و خودکارآمدی اجتماعی ۰/۷۷ به‌دست آمد.

ت) پرسش‌نامه سازگاری سینها و سینگ^۱ (AISS): سال (۱۹۹۳) برای ارزیابی سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی ۱۴ _ ۱۸ سال ساخته شد و توسط کرمی در سال (۱۳۸۰) ترجمه و نویدی (۱۳۸۷) پرسش‌نامه حاضر را در ایران هنجاریابی کرد (خوش‌کنش، اسدی، شیر علی‌پور و کشاورز افشار، ۱۳۸۹). پرسش‌نامه شامل ۶۰ ماده‌ی و دوگزینه‌ای است که به صورت بلی و خیر بدان پاسخ داده می‌شود و از صفر تا ۱ نمره‌گذاری می‌شود (برای پاسخ‌های منطبق بر سازگاری نمره صفر و برای پاسخ‌های غیرمنطبق با سازگاری نمره ۱ منظور می‌شود) و در برگیرنده ۳ خرده‌مقیاس سازگاری عاطفی، سازگاری اجتماعی و سازگاری آموزشی است. سینها و سینگ (۱۹۹۳)، به نقل از کرمی (۱۳۸۰) ضریب پایایی این پرسش‌نامه را با استفاده از روش دو نیمه‌کردن برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۵ و برای خرده‌مقیاس‌های سازگاری عاطفی ۰/۹۴ سازگاری اجتماعی ۰/۹۳ و سازگاری آموزشی ۰/۹۶ گزارش کردند و روایی محتوایی آن را قابل قبول گزارش کرد. سید هارثا و جنا^۲ (۲۰۰۶) اعتبار این پرسش‌نامه را با استفاده از روش بازآزمایی در هر سه خرده‌مقیاس سازگاری عاطفی، سازگاری اجتماعی و سازگاری آموزشی ۰/۹۳ گزارش کرده‌است. نویدی (۱۳۸۷) پایایی این

1. Adjustment Student Questionnaire Sinha & Singh
2. Sidhartha, & Jena

پرسش‌نامه را بر اساس ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۲. و برای خرده مقیاس‌های سازگاری آموزشی، هیجانی و اجتماعی به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۶۸ و ۰/۶۵، گزارش کرده‌است و همچنین همچنین روایی محتوایی و صوری پرسش‌نامه بنا بر نظر متخصصین حوزه روان‌سنجی مورد تأیید قرار دادند. در پژوهش فعلی پایایی این پرسش‌نامه برای خرده مقیاس‌های سازگاری عاطفی ۰/۸۵؛ سازگاری اجتماعی ۰/۸۱ و سازگاری آموزشی ۰/۸۲ به دست آمد.

نتایج

در این پژوهش تعداد ۶۰۰ پرسش‌نامه توضیح شد که بعد از گردآوری داده‌ها، داده‌های ناقص حذف و تعداد ۴۴۰ نمونه مورد بررسی قرار گرفتند. به منظور آزمون فرضیه پژوهش مبنی بر ارتباط عملکرد نظارتی و تفکر انتقادی والدین با سازگاری نوجوانان و خودکارآمدی ابتدا اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش و بعد از آن ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	N	Min	Max	M	SD
خودکارآمدی اجتماعی	۴۴۰	۸/۰۰	۱۸/۰۰	۱۲/۰۵	۲/۵۵
خودکارآمدی تحصیلی	۴۴۰	۱۱/۰۰	۲۱/۰۰	۱۳/۲۲	۱/۴۵
خودکارآمدی هیجانی	۴۴۰	۹/۰۰	۲۶/۰۰	۱۵/۱۲	۵/۶۵
خودکارآمدی به طور کلی	۴۴۰	۲۱/۰۰	۵۶/۰۰	۳۴/۲۲	۲/۷۴
سازگاری عاطفی	۴۴۰	۹/۰۰	۱۴/۰۰	۱۱/۱۲	۳/۳۴
سازگاری آموزشی	۴۴۰	۱۴/۰۰	۲۳/۰۰	۱۴/۰۵	۲/۵۲
سازگاری اجتماعی	۴۴۰	۷/۰۰	۲۱/۰۰	۱۳/۲۲	۵/۱۴
سازگاری به طور کلی	۴۴۰	۳۴/۰۰	۵۱/۰۰	۴۱/۱۲	۴/۱۰
تحلیلی	۴۴۰	۱۳/۰۰	۲۴/۰۰	۱۸/۲۲	۶/۲۵
ارزشیابی	۴۴۰	۱۰/۰۰	۱۹/۰۰	۱۴/۰۵	۱/۴۴
استنباطی	۴۴۰	۸/۰۰	۲۰/۰۰	۱۳/۲۲	۲/۶۳
تفکر انتقادی به طور کلی	۴۴۰	۱۸/۰۰	۵۱/۰۰	۳۷/۱۲	۹/۵۴
عملکرد نظارتی	۴۴۰	۴/۰۰	۱۴/۰۰	۹/۲۲	۱/۱۷

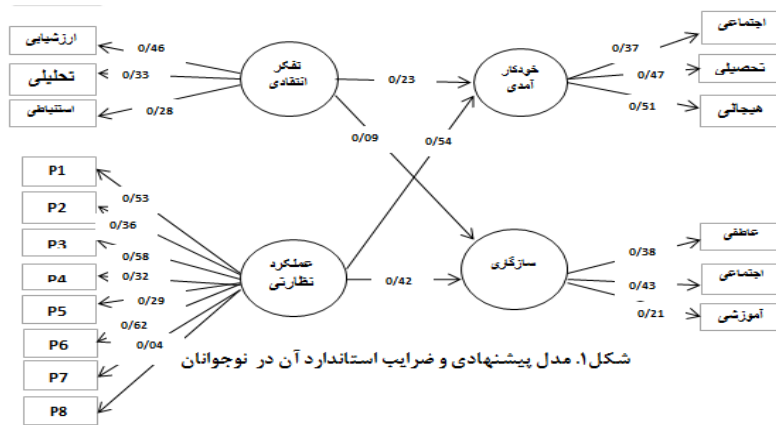
ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش در جداول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	خودکارآمدی	سازگاری	تفکر انتقادی	عملکرد نظارتی
خودکارآمدی	-			
سازگاری	۰/۲۱	-		
تفکر انتقادی	۰/۴۷	۰/۱۲	-	
عملکرد نظارتی	۰/۴۵	۰/۳۷	۰/۴۱	-

نتایج جدول ۲ نشان دهنده وجود همبستگی معنادار بین نمرات کل خودکارآمدی و مؤلفه خودکارآمدی تحصیلی با تفکر انتقادی است ($P < 0/05$). همچنین نتایج جدول حاکی از آن است که تفکر انتقادی با میزان سازگاری دانش‌آموزان رابطه‌ای معنادار داشته است، عملکرد نظارتی با تفکر انتقادی رابطه معناداری دارد. به منظور آزمون مدل پیش‌بینی خودکارآمدی و سازگاری

دانش‌آموزان از طریق متغیرهای پیش بین نظارت والدین و تفکر انتقادی والدین از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری یا مدل‌یابی علی^۱ با کاربرد نرم افزار تحلیل ساختارهای گشتاوری^۲ (AMOS) استفاده شده است.

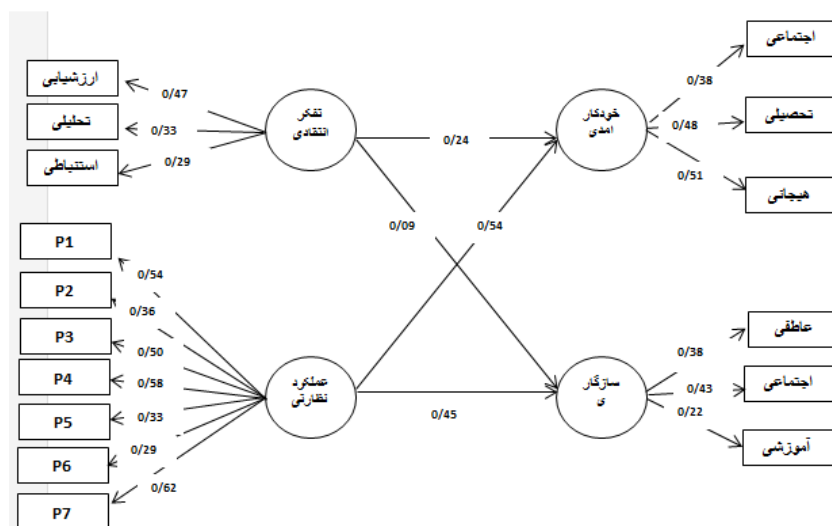
نتایج حاصل از روابط مستقیم متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی نشان می‌دهد که برخی از ضرایب مسیر بین متغیرها از لحاظ آماری معنی‌دار و برخی غیر معنادار است. در این مدل، رابطه بین عملکرد نظارتی والدین با خودکارآمدی و سازگاری، و همچنین رابطه بین تفکر انتقادی با خودکارآمدی معنادار است، ولی رابطه بین تفکر انتقادی با سازگاری به طور کلی معنادار نیست. همچنین نتایج حاصل از روابط غیر مستقیم متغیرهای پژوهش نیز در مدل پیشنهادی نشان می‌دهد که برخی از ضرایب مسیر بین متغیرها از لحاظ آماری معنادار و برخی غیر معنادار است. به منظور افزایش برازندگی مدل اولیه اصلاحاتی در مدل انجام گرفت.

مدل اصلاح شده

اغلب شاخص‌های مدل پیشنهادی پژوهش بیانگر این است که برازندگی مدل تا حدودی قابل قبول است. با این وجود، مدل به طور مناسب برازش نیافته است؛ لذا مدل نیاز به اصلاح دارد. از این

1. Causal Modeling
2. Analysis of Moment Structures (AMOS)

رو بر اساس شاخص‌های اصلاح و منطق نظری مدل اصلاح شد. بعد از اعمال تغییرات، مدل به شکل ۲ در آمد.

شکل ۲. مدل اصلاح شده

در مدل ساختاری اصلاح شده، تمامی ضرایب مسیر بین متغیرهای مکنون، از لحاظ آماری معنادار بودند. جدول ۳ شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی و اصلاح شده پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس مندرجات جدول ۳، ترکیبی از شاخص‌های برازندگی مانند شاخص مجذور خی دو (χ^2)، شاخص مجذور خی بر درجه آزادی، شاخص برازش مقایسه‌ای^۲ (CFI)، شاخص نیکویی برازش^۳ (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی^۴ (AGFI)، شاخص برازندگی هنجار شده^۵

1. Modification Indices
2. Comparative Fit Index (CFI)
3. Goodness of Fit Index (GFI)
4. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
5. Normed Fit Index

(NFI)، شاخص برازندگی افزایشی^۱ (IFI)، شاخص توکر لوئیس^۲ (TLI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب^۳ (RMSEA) برای برازش مدل استفاده شد.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی و اصلاح شده تحقیق در نوجوانان

شاخص مدل	χ^2	df	χ^2/df	GFI	AGFI	NFI	CFI	IFI	TLI	RMSEA	P
مدل پیشنهادی	۱۸۱۰/۱۰	۳۰۳	۰/۹۷	۰/۸۰	۰/۸۶	۰/۸۷	۰/۸۳	۰/۸۴	۰/۸۱	۰/۰۸	۰/۰۰۱
مدل اصلاح شده	۱۰۰۶/۷۹	۱۵۵	۰/۰۹	۰/۹۲	۰/۹۰	۰/۹۶	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۰۷	۰/۰۰۱

جدول فوق شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی، شامل مجذور خی ($\chi^2 = 1810/10$)، نسبت مجذور خی به درجه آزادی ($\chi^2/df = 5/97$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI = 0/80$)، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته ($AGFI = 0/85$)، شاخص برازندگی هنجار شده ($NFI = 0/87$)، شاخص برازندگی تطبیقی ($CFI = 0/83$)، شاخص برازندگی افزایشی ($IFI = 0/84$)، شاخص تاکر-لوئیس ($TLI = 0/81$) جذر میانگین مجذورخطای تقریب ($RMSEA = 0/08$) است. شاخص‌های برازندگی مدل اصلاح شده، شامل مجذور خی ($\chi^2 = 1006/79$)، نسبت مجذور خی به درجه آزادی ($\chi^2/df = 2/09$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI = 0/92$)، شاخص نیکویی برازش تعدیل یافته ($0/90 = AGFI$)، شاخص برازندگی هنجار شده ($NFI = 0/91$)، شاخص برازندگی تطبیقی ($CFI = 0/91$)، شاخص برازندگی افزایشی ($IFI = 0/93$)، شاخص تاکر-لوئیس ($TLI = 0/92$) جذر میانگین مجذورخطای تقریب ($RMSEA = 0/07$) دارای برازش قابل قبول است.

در این پژوهش از روش آماری مدلیابی معادلات ساختاری، مفروضه‌های بهنجاری چند متغیری، خطی بودن و چندگانگی خطی آزمون و تأیید شدند. پیش از آزمون مدل روابط ساختاری

1. Incremental Fit Index
2. Tucker-Lewis
3. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

در کل نمونه، شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری برای نمونه مورد نظر بررسی شد. شاخص‌های برازندگی نشان دادند که در کل نمونه مدل با داده‌ها برازش قابل قبولی دارد. مدل پیشنهادی پژوهش حاضر از ۴ متغیر تفکر انتقادی، عملکرد نظارتی و سازگاری و خودکارآمدی به دست آمده است. برای آزمایش فرضیه‌های مستقیم زیر ابتدا مدل پیشنهادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. جدول ۴ و ۵ ضرایب مسیر روابط مستقیم و سطح معناداری متغیرهای پژوهش را در مدل پیشنهادی و اصلاح شده نشان می‌دهد.

جدول ۴. پارامترهای اندازه‌گیری روابط مستقیم در مدل پیشنهادی

مدل اصلی				
مسیر	SD	SE	T بحرانی	سطح معناداری (P)
تفکر انتقادی با خودکارآمدی	۰/۲۴	۰/۰۵	۰/۴۴	۰/۰۰۱
تفکر انتقادی با سازگاری	۰/۰۹	۰/۰۲	۳/۲۹	۰/۰۹
عملکرد نظارتی با خودکارآمدی	۰/۵۴	۰/۰۳	۱۱/۳	۰/۰۰۲
عملکرد نظارتی با سازگاری	۰/۴۲	۸۱/۱۰	۰/۰۰	۱

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود ضریب مسیر تفکر انتقادی با خودکارآمدی $\beta=24$ است که در سطح $p \leq 0/001$ معنادار است؛ ضریب مسیر تفکر انتقادی با سازگاری $\beta=0/09$ است که در سطح $p \leq 0/001$ معنی‌دار نیست؛ ضریب مسیر عملکرد نظارتی با خودکارآمدی $\beta=0/54$ است که در سطح $p \leq 0/001$ معنادار است؛ ضریب مسیر عملکرد نظارتی با سازگاری $\beta=0/42$ است که در سطح $p \leq 0/001$ معنادار است.

جدول ۵. پارامترهای اندازه‌گیری روابط مستقیم در مدل اصلاح شده

مدل اصلی				
مسیر	SD	SE	T بحرانی	سطح معناداری (p)
تفکر انتقادی با خودکارآمدی	۰/۲۵	۰/۰۳	۰/۲۵	۰/۰۰۱
تفکر انتقادی با سازگاری	۰/۱۰	۰/۰۳	۰/۱۰	۰/۱۱
عملکرد نظارتی با خودکارآمدی	۰/۵۴	۰/۰۱	۰/۵۴	۰/۰۰۱
عملکرد نظارتی با سازگاری	۰/۴۵	۰/۰۱	۰/۴۵	۰/۰۰۱

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود ضرایب مسیر متغیرها، سطح معناداری، خطای معیار، نسبت بحرانی را در روابط مستقیم در مدل اصلاح شده ارائه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی ارتباط سبک نظارتی والدین و تفکر انتقادی با سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان انجام شد. یافته‌های پژوهش در بررسی همبستگی سبک نظارتی والدین با سازگاری دانش‌آموزان نشان‌داد که سبک نظارتی والدین رابطه مثبت معناداری با سازگاری دانش‌آموزان دارد، نتیجه حاکی از آن است دانش‌آموزانی که از سطح مطلوبی از نظارت والدینی برخوردار هستند از قدرت سازگاری مناسبی با موقعیت‌های مختلف زندگی به‌ویژه در عرصه تحصیلی برخوردار هستند. پلرونی و همکاران (۲۰۱۵) گزارش کردند که سبک نظارتی والدین نقش تأثیرگذاری بر شکل‌گیری هویت و ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان به‌ویژه سازگاری نوجوانان دارد و نوجوانانی که از سبک نظارتی مطلوبی از جانب والدین برخوردار هستند قدرت سازگاری بیش‌تری در کنار آمدن با موقعیت‌های مختلف زندگی برخوردار بودند. در تبیین نتیجه می‌توان گفت والدینی که نظارت و کنترلی سخت‌گیرانه را در برخورد با فرزندانشان اعمال می‌کنند

و انواع مختلفی از انتظارات را بدون در نظر گرفتن سطح توانایی فرزندان، برای آن‌ها تعیین می‌کنند، از همان آغاز فرد را با انواعی از شکست‌ها و ناکامی‌ها مواجه می‌کنند، به احتمال زیاد این فرزندان از برآورده کردن انتظارات تعیین شده توسط والدین، ناتوان و توانایی سازگاری با آن را نخواهند داشت، به مرور این نگرش در آن‌ها شکل می‌گیرد که سازگاری با بسیاری از موقعیت‌ها، غیرممکن است و حتی اگر توان سازگاری با آن را داشته باشند، این احتمال وجود دارد که از برخورد با آن کناره‌گیری بکنند، امری که نه تنها از شکل‌گیری قدرت سازگاری جلوگیری می‌کند، بلکه می‌تواند مانعی بزرگ در مقابل رشد آن باشد، در مقابل والدینی که نظارتی مطلوب بر فرزندان خویش اعمال می‌کنند و انتظارات خویش از فرزندان را با در نظر گرفتن میزان توانمندی آن‌ها مشخص می‌کنند، از همان آغاز شکل‌گیری و تقویت قدرت سازگاری را در فرزندانشان تحقق می‌بخشند، این فرزندان با برآورده کردن انتظارات والدین و موفقیت در این زمینه، به قدرت درونی خویش در سازگاری با انواعی از انتظارات و موقعیت‌ها اطمینان پیدا می‌کنند، به محیط بیرونی نیز تعمیم پیدا می‌کند.

خود کارآمدی دانش‌آموزان و اطمینان درونی نسبت به کارآمدی خویش در ابعاد مختلف زندگی، به‌ویژه بعد تحصیلی، در موفقیت عملکردی دانش‌آموزان تأثیر بسیار زیادی دارد (بندورا، ۱۹۹۴). نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین سبک نظارتی والدین و خود کارآمدی دانش‌آموزان وجود دارد، نتیجه حاکی از آن است که سبک نظارتی والدین، سطح خود کارآمدی دانش‌آموزان را تا حد زیادی پیش‌بینی می‌کند، نتایج نشان داد که والدینی که بدون سلب آزادی فرزندان خویش بر عملکردهای آن‌ها نظارت می‌کنند و بر آن‌ها تا حد کافی کنترل دارند، فرزندانشان از خود کارآمدی بالایی برخوردار بودند. تمنایی فر و لیث (۱۳۹۴) گزارش کردند که خود کارآمدی نوجوانان تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که یکی از تأثیرگذارترین این عوامل نحوه‌ی عملکرد والدین در مقابل کودک است، والدینی که عملکردی توأم با حمایت و رابطه‌ای باز با فرزندانشان دارند، فرزندانشان سطح خود کارآمدی بالاتری نسبت به افرادی که این روابط را تجربه نکرده‌اند،

داشتند. (صادقی، ۱۳۹۲) از تأثیر معنادار سبک‌های فرزندپروری والدین بر خودکارآمدی نوجوانان به ویژه در بعد تحصیلی گزارش کرد و نشان داد دانش آموزانی که از سبک فرزندپروری باز و توأم با نظارت برخوردار بودند، خودکارآمدی تحصیلی بالایی داشتند، نتیجه‌ای که کاملاً با نتایج حاصل از پژوهش حاضر همخوانی دارد. در تبیین نتیجه می‌توان گفت، خودکارآمدی مفهومی است که شکل‌گیری آن از همان سال‌های آغازین زندگی شروع می‌شود. مطالعات و تجارب بالینی حاکی از آن است که خانواده (به‌ویژه والدین) یکی از اصلی‌ترین عواملی است که در شکل‌گیری این توانمندی نقش دارند (صادقی، ۱۳۹۲). والدینی که از سبک‌های نظارتی خشن در جریان فرزندپروری استفاده می‌کنند، به دو طریق این احتمال وجود دارد که مانع شکل‌گیری این توانمندی درونی در فرزندان خویش بشوند، از یک سو در این نوع از سبک‌های نظارتی والدین انواعی از انتظارات را برای فرزندان خویش تعیین می‌کنند که در بسیاری از اوقات، خارج از محدوده‌ی توانایی فرزند است و بدیهی است زمانی که فرزندان در برآورده کردن این انتظارات موفق نشوند، خودپنداره بی‌کفایتی و احساس عدم توانایی و حقارت در آن‌ها شکل بگیرد و از سوی دیگر ناتوانی فرزندان در برآورده کردن انتظارات و وظایفی که توسط والدین برای آن‌ها تعیین شده است، متقابلاً انواع مختلفی از تنبیهات به ویژه سرزنش و تحقیر والدین را به دنبال خواهد داشت، تنبیهاتی که نگرش بی‌کفایتی و ناتوانمندی را به فرزندان منتقل کرده و در صورت تداوم به طور کامل در آن‌ها درونی می‌کند، اما والدینی که در فرآیند فرزندپروری خویش، سبک‌های نظارتی مطلوب به کار می‌گیرند، قطعاً با تعیین انتظاراتی متناسب با سطح توانایی فرزندان، زمینه‌ی شکل‌گیری و تقویت احساس خودکارآمدی را در فرزندان، فراهم می‌کنند.

تفکر انتقادی، فرآیند شناختی اساسی برای رشد و بهره‌مندی از دانش که زمینه‌ی حل مسأله و تصمیم‌گیری در بافت‌های مختلف اجتماعی، بالینی، اخلاقی و ارتباطی را فراهم می‌کند. از جمله عواملی است که وجود آن در والدین، تاحد زیادی بر ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان نظیر خودکارآمدی تأثیر دارد. یافته‌های پژوهش در بررسی همبستگی تفکر انتقادی والدین با سازگاری

دانش‌آموزان و توانایی کنارآمدن آن‌ها با موقعیت‌ها و موضوعات پیش‌رو در جدول (۲) نشان داد که تفکر انتقادی والدین همبستگی معناداری با قدرت‌سازگاری دانش‌آموزان ندارد، نتیجه حاکی از آن است که تفکر انتقادی والدین در قدرت‌سازگاری دانش‌آموزان تأثیر معناداری ندارد. به عبارت دیگر نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که سبک تفکر انتقادی والدین نمی‌تواند قدرت‌سازگاری فرزندان را پیش‌بینی بکند. متأسفانه با وجود تلاشی مضاعف از جانب پژوهش‌گر، پژوهش هم‌خوان و یا حتی ناهم‌خوان با نتیجه حاضر یافت نشد. در تبیین نتیجه‌ی می‌توان گفت با این‌که انتظار بر این است که فرزندان از طریق فرآیند الگوگیری به اقتباس سبک تفکری والدین، یعنی تفکر انتقادی که با کنجکاوی، ذهن‌باز، منظم بودن، تحلیلی بودن، عقلانی عمل کردن، اعتماد به خود همراه است، سازگاری فرد را با موقعیت‌های مختلف تسهیل می‌بخشد، نتایج نشان داد که همبستگی معنی‌داری بین این متغیر با سازگاری دانش‌آموزان وجود ندارد و تفکر انتقادی والدین قادر به پیش‌بینی این متغیر نیست.

نتایج حاصل از همبستگی تفکر انتقادی والدین با خودکارآمدی فرزندان نشان داد که سبک تفکر انتقادی والدین تا حدی میزان خودکارآمدی نوجوانان و اطمینان آن‌ها نسبت به کارایی خویش در ابعاد مختلف زندگی را پیش‌بینی می‌کند، نتیجه حاکی از آن است که، والدینی که در برخورد با فرزندان خویش از سبک تفکر انتقادی به عنوان یکی از ابعاد فرزندپروری بهره می‌گیرند، فرزندان‌شان در برخورد با مصائب و انجام وظایف خویش در ابعاد مختلف شغلی، تحصیلی و اجتماعی از کارایی بیش‌تری برخوردار هستند. صادقی (۱۳۹۲) از تأثیر تفکر انتقادی والدین بر ساختار شخصیتی فرد نوجوان به ویژه سطح خودکارآمدی نوجوانان گزارش داد، والدینی که از سبک تفکر انتقادی در برخورد با کودکان‌شان بهره می‌گیرند، فرزندان‌شان نسبت به سایرین از سطح خودکارآمدی بالاتری به ویژه در بعد تحصیلی برخوردار بودند. در تبیین نتیجه می‌توان گفت، تفکر انتقادی فرآیندی است توأم با کنجکاوی، سیالیت، نظم، تحلیل‌گری، اعتماد به خود (امیر، ۲۰۰۶)، که توانمندی فرد در حل مسائل مختلف و برخورد با مصائب پیش‌رو را تا حد

زیادی بالا می‌برد و افرادی که از این توانمندی برخوردار هستند با کسب موفقیت‌های مختلف در برخورد با مسائل و مشکلات زندگی و حل آن‌ها به شیوه‌ای کارآمد، اطمینان‌شان نسبت به توانمندی خویش افزایش پیدا می‌کند و نگرش خودکارآمدی در آن‌ها شکل می‌گیرد. والدینی که از این سبک تفکر برخوردار هستند، فرزندان‌شان از یکسو از طریق فرآیند الگوگیری این توانمندی را در خودشان ایجاد می‌کنند و از سوی دیگر تشویق و تقویت فرزندان توسط والدین، برای به کارگیری این توانمندی، احتمال شکل‌گیری آن را در فرزندان افزایش می‌دهد، عاملی که (تفکر انتقادی) ایجاد آن در فرزند با بالابردن توانایی وی در حل مسائل و مشکلات مختلف، زمینه‌ی شکل‌گیری حس توانمندی و خودکارآمدی را در فرزندان فراهم می‌کند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که سبک نظارتی والدین رابطه‌ای مثبت و معناداری با سازگاری و خودکارآمدی فرزندان دارد و همچنین تفکر انتقادی والدین صرفاً با خودکارآمدی فرزندان رابطه مثبت و معناداری دارد. نتایج نشان داد که سبک نظارتی والدین تا حد زیادی خودکارآمدی و سازگاری فرزندان را پیش‌بینی می‌کند، ولی تفکر انتقادی والدین صرفاً توان پیش‌بینی خودکارآمدی فرزندان را دارد و نمی‌توان از آن برای پیش‌بینی سازگاری فرزندان استفاده کرد. یافته‌ها از یکسو نقش و اهمیت قدرت سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان را، جهت داشتن عملکرد موفقیت-آمیز در ابعاد مختلف زندگی را آشکار ساخت و از سوی دیگر با شناسایی، سبک نظارتی والدین، به عنوان عامل مؤثر در ایجاد سازگاری و خودکارآمدی فرزندان و سبک تفکر انتقادی، به عنوان عامل مؤثر بر خودکارآمدی فرزندان، زمینه را برای توجه بیشتر به فرآیند فرزندپروری و نقش والدین در پرورش فرزندان موفق فراهم کرد و می‌تواند تاحدی در تدوین برنامه‌های آموزشی، پیشگیرانه و درمانی مؤثر باشد. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به پرحجم بودن سوالات پرسش‌نامه و محدود بودن نمونه به پسران اشاره کرد، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی در طیف گسترده‌تری از دانش‌آموزان دختر و پسر مورد بررسی قرار بگیرد.

منابع

- آقاجانی، طهمورث؛ شوقی، بهزاد؛ نعیمی، سارا. (۱۳۹۳). تحلیل روابط ساختاری بین آموزش خودمتمایزسازی با اضطراب امتحان و باورهای خودکارآمدی. فصل‌نامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۵(۱)، ۳۴-۴۴.
- اسلامی، حسین. (۱۳۸۲). ارائه الگویی برای طراحی و اجرای برنامه خواندن انتقادی و بررسی اثر آن بر تفکر انتقادی و نوشتن تحلیلی. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- احمدی، خدابخش؛ خدادادی‌سنگده، جواد. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت نظارت والدین بر نوجوانان در خانواده‌های نظامی. مجله علوم مراقبتی نظامی، ۲(۳)، ۱۲۷-۱۳۳.
- پردل، هادی. (۱۳۹۵). اثربخشی نظارت والدین بر میزان خطرپذیری نوجوانان. دوفصلنامه آسیب‌شناسی مشاوره، ۱(۲)، ۲۵-۳۳.
- تمنایی فر، محمدرضا؛ لیث، حکیمه. (۱۳۹۴). رابطه هوش هیجانی، خودکارآمدی و حمایت اجتماعی با سازگاری دانش‌آموزان دبیرستان، فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۰(۳۹)، ۲۵-۵۳.
- جوکار، فاطمه. (۱۳۹۳). رابطه شیوه‌های فرزندپروری و سبک‌های هویت با تفکر انتقادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- خوش‌کنش، ابوالقاسم؛ اسدی، مسعود؛ شیرعلی‌پور، اصغر؛ کشاورزافشار، حسین. (۱۳۸۹). نقش نیازهای بنیادین و حمایت اجتماعی در سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. فصل‌نامه روان‌شناسی کاربردی، ۴(۱)، ۸۲-۹۴.
- خلیلی، حسین؛ سلیمانی، محسن. (۱۳۸۲). تعیین اعتماد، اعتبار و هنجار نمرات آزمون‌های مهارت‌های تفکر انتقادی کالیفرنیا فرم ب. مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل، ۵(۲)، ۸۴-۹۰.
- رحیم‌نیا، محسن؛ رسولیان، مریم. (۱۳۸۵). مقایسه مکانیزم‌های سازگاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت و نوجوانان دبیرستانی. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۱۲(۱)، ۲۹-۳۵.
- زکی، محمدعلی. (۱۳۸۹). سازگاری دانش‌آموزان و رابطه آن با حمایت اجتماعی، بررسی موردی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان، دوفصلنامه تخصصی پژوهش جوان، فرهنگ و جامعه خانواده، سال چهارم، شماره ۸، صص ۱۰۷-۱۳۰.

- زاهد، عادل، رجیبی، سعید و امیدی، مسعود. (۱۳۹۱). مقایسه سازگاری اجتماعی، هیجانی، تحصیلی و یادگیری خودتنظیمی در دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله ی ناتوانی های یادگیری*، ۱(۲)، ۴۳-۶۲.
- سینها، ای. کی. پی؛ سنک، آر. پی. (۱۹۹۳). *راهنمای پرسش نامه سازگاری دانش آموزان دبیرستانی*. ترجمه ابوالفضل کرمی، ۱۳۸۰، تهران: انتشارات مؤسسه روان تجهیز سینا.
- صمیمی پور، محبوبه. (۱۳۹۳). *پیش بینی ابعاد امید بر اساس سبک های والدگری در دانش آموزان دبیرستانی شهر شیراز*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت.
- صادقی، نعیمه. (۱۳۹۲). *بررسی رابطه سبک های تفکر و شیوه های فرزندپروری با خودکارآمدی تحصیلی*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز.
- طهماسبیان، کارینه. (۱۳۸۶). *اعتبار، پایایی و هنجاریابی پرسش نامه خوداثرمندی کودکان و نوجوانان در تهران*. فصل نامه روان شناسی کاربردی، ۱(۴)، ۳۷۳-۳۹۰.
- عبدالهی، راشن؛ رسولی زاده طباطبایی، کاظم. (۱۳۹۲). *تأثیر بازی های رایانه ای بر ویژگی های شخصیتی و سازگاری نوجوانان*. *دوفصل نامه مطالعات پلیس زن*، ۷(۱۸)، ۸۴-۱۰۷.
- کوکبی، مرتضی؛ حری، عباس؛ مکتبی فرد، لیلا. (۱۳۸۹). *بررسی مهارت های تفکر انتقادی در داستان های کودکان و نوجوانان*. *مطالعات ادبیات کودک*، ۱(۲)، ۱۵۷-۱۷۰.
- گراوند، هوشنگ؛ سیدعلی اکبر، حسینی؛ یاسر، سلطانی؛ احمد، چالی. (۱۳۹۰). *بررسی رابطه بین سبک های تفکر با ادراک سبک های فرزندپروری والدین در دانشجویان، دومین همایش ملی روان شناسی - روان شناسی خانواده، مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت*.
- معافیان، فاطمه؛ غنی زاده، افسانه. (۱۳۹۰). *بررسی رابطه میان تفکر انتقادی و خودکارآمدی دانشجویان زبان انگلیسی*. *فصل نامه آموزش مهارت های زبان*، ۳(۱)، ۱۱۹-۱۴۹.
- نظری، علی محمد؛ امینی منش، سجاد؛ شاهینی، علی. (۱۳۹۲). *ساختار خانواده، نظارت والدین و همنشینی با همسالان بزهکار در نوجوانان پسر بزهکار و بهنجار*. *فصل نامه پژوهش در سلامت روان شناختی*، ۶(۴)، ۶۸-۶۱.

علائی خرایم، رقیه؛ نریمانی، محمد و علائی خرایم، سارا (۱۳۹۱). مقایسه‌ی باورهای خودکارآمدی و انگیزه‌ی پیشرفت در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۱)، ۹۱-۷۸.

نریمانی، محمد؛ عباسی، مسلم؛ ابوالقاسمی، عباس و احدی، بتول (۱۳۹۲). مقایسه‌ی اثربخشی آموزش پذیرش/ تعهد با آموزش تنظیم هیجان بر سازگاری دانش‌آموزان دارای اختلال ریاضی. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۳)، ۱۷۶-۱۵۴.

نریمانی، محمد؛ خشنودنیای چماچایی، زاهد، عادل و ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۲). نقش درک حمایت معلم در پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۱)، ۱۱۰-۱۲۸.

نریمانی، محمد و وحیدی، زهره (۱۳۹۲). مقایسه‌ی نارسایی هیجانی، باورهای خودکارآمدی و عزت‌نفس در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۲)، ۹۱-۷۸.

نویدی، احد. (۱۳۸۷). تأثیر آموزش مدیریت خشم بر مهارت‌های سازگاری پسران دوره متوسطه شهر تهران. *مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران*، ۱۴(۴)، ۳۹۴-۴۰۳.

یارمحمدیان، احمد؛ شرفی راد، حیدر. (۱۳۹۰). تحلیل رابطه بین هوش هیجانی و سازگاری اجتماعی در نوجوانان. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۲(۴۴)، ۳۵-۵۰.

Alaei Kharaim, R., Narimani, M. & Alaei Kharaim, S (2010). Comparison of self-efficacy beliefs and the motivation for progress among students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 3 (1), 91-78. (Persian).

Azmoude, E., Jafarnejade, F., & Mazlom, S. R. (2015). The Predictors for Maternal Self-efficacy in Early Parenthood. *Journal of reproductive & infant psychology*, 3(2), 368-376.

Bandura, A. (2005). The primacy of self regulation in health promotion transformative main stream. *Applied psychology & International Review*, 54(1), 245- 254.

Bandura, A. (2006) (a). Toward a psychology of human agency. *Perspective of Psychological Science*, 1(2), 164 180.

Banta, T. W. (2012). Toward a Plan for Using National Assessment To Ensure Continuous Improvement of Higher Education. [Cited 2012 Mar 30]. Available from: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED340753.pdf>

Biabangard, E. (2005). *Juvenile psychology*. Tehran; Nashr Farhange Eslami Press.

Brandt, D. (2006). *Delinquency, development, & social policy*. 1st ed. Connecticut: Yale University Press.

- Bowman, M. A., Prelow, H. M., & Weaver, S. R. (2007). Parenting behaviors, association with deviant peers, & delinquency in African American adolescents: A mediated-moderation model. *Journal of youth & adolescence*, 36(4), 517-527.
- Burns, J. M., Andrews, G., & Szabo, M. (2002). Depression in young people: hat causes and can we prevent it? *Mia. Com. au / public / issues / 177-00-0712002 / burt 1037 - fm. pdf*.
- Crosby, R., Terrell, L., & Pasternak, R. (2015). Is perceived parental monitoring associated with sexual risk behaviors of young Black males? *Preventive Medicine Reports*, 2(1), 829-832.
- Chong, Sh. T., The, P. Sh., Jaafar, J. R., Rahim, S. A., Abdulkadir, N., Hoesni, A., Mohamad, S., Sarnon, N. S. (2014). Caring or Controlling? Parental Monitoring & its Effect on Negative Emotion & Achievement Motivation of At-risk Adolescents. *Journal of social & behavioral sciences*, 140(1), 270 - 273.
- DiClemente, R. J., Wingood, G. M., Crosby, R., Sionean, C., Cobb, B. K., Harington, K., Davies, S., Hook, E. W., Oh, M. K. (2001). Parental monitoring: Association with adolescents' risk behaviors. *Archives Pediatrics & Adolescent Medicine*, 107(6), 1363-1368.
- Emir, S. (2009). Education faculty students' critical thinking disposition according to academic achievement. *Journal of social & behavioral sciences*, 1(1), 2466-2469.
- Faure, S., & Loxton, H. (2003). Anxiety, depression & self efficacy level of women undergoing first trimester abortion. *South African journal of psychology*, 33(1), 28 - 38.
- Facione, A. P., Facione, N. C. (1994). *The California critical thinking skills test and national League for nursing accreditation requirement Millbrae*. CA: Academic; 5.
- Fosco, G. M., Stormshak, E. A., Dishion, T. J., & Winter, C. E. (2012). Family relationships & parental monitoring during middle school as predictors of early adolescent problem behavior. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 41(2), 202_213.
- Fulkerson, J. A., Pasch, K. E., Perry, C. L., & Komro, K. (2008). Relationships between alcohol-related informal social control, parental monitoring & adolescent problem behaviors among racially diverse urban youth. *Journal of community health*, 33(6), 425-433.
- Flamm, E. S., & Glornick, W. S. (2013). Adolescent adjustment in the context of life change: The supportive role of parental structure provision. *Journal of adolescence*, 36(5), 899-912.
- Gul R, Cassuma SH, Ahmada A, Khana SH, Saeeda T, Parpio Y. (2010). Enhancement of critical thinking in curriculum design & delivery: Arandomized controlled trial for educators. *Journal of research on adolescence*, 2(2), 3219-3225.
- Gerard, J. M., & Zollerbooth, M. (2015). Family & school influences on adolescents' adjustment: The moderating role of youth hopefulness & aspirations for the future. *Journal of adolescence*, 44(2), 1-16.
- Gravand, H., Hosaini, S. A., Soltani, Y., & Chali, A. (2011). *The Relationship between Thinking Styles & Perception of Parents' Parenting Styles in Students*. Second National Conference on Psychology - Family Psychology, Islamic Azad University Central Marvdasht, Marvdasht. (Persian).

- Huang, L., Wang, Z., Yao, Y., Shan, Ch., Wang, H., Zhu, M., Lu, Y., Sun, P., & Zhao, X. (2015). Exploring the association between parental rearing styles & medical students' critical thinking disposition in China. *BMC medical education*, 15(88), 2-8.
- Jacobson, K. C., & Crockett, L. J. (2000). Parental monitoring & adolescent adjustment: An ecological perspective. *Journal of research on adolescence*, 10(1), 65-97.
- King, R. A., Schwab-Stone, M., Flisher, A. J., Greenwald, S., Kramer, R. A., Goodman, S. H., & Gould, M. S. (2001). Psychosocial & risk behavior correlates of youth suicide attempts and suicidal ideation. *Journal of the American academy of child & adolescent psychiatry*, 40(7), 837-846.
- Kogut, E. (2016). Adult attachment styles, self-efficacy, & causal attributional style for achievement-related failures. *Journal of learning & individual differences*, 50(5), 64-72.
- Laird, R. D., Criss, M. M., Pettit, G. S., Dodge, K. A., & Bates, J. E. (2008). Parents' monitoring knowledge attenuates the link between antisocial friends & adolescent delinquent behavior. *Journal of abnormal child psychology*, 36(3), 299-310.
- Lee, B., Padilla, J., & Mchale, S. M. (2015). Transmission of Work Ethic in African-American Families and Its Links with Adolescent Adjustment. *Journal of youth adolescence*, 45(11), 2278-2291.
- Martinson, L. A., Esposito-Smythers, C., & Blalock, D. V. (2016). The effect of parental monitoring on trajectories of disordered eating attitudes & behaviors among adolescents: An individual growth curve analysis. *Journal of adolescence*, 107(1), 180-187.
- Narimani, M. & Vahidi, Z. (2014). A comparison of alexithymia, self-efficacy and self-esteem in students with and without learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 3(2), 78-91. (Persian).
- Narimani, M., Khoshnoodnia Chomachaei, B., Zahed, A. & Abolghasemi, A. (2013). The role of perceived teacher support in predicting academic self-efficacy in students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 3 (1), 110-128. (Persian)
- Narimani, M., Abbasi, M., Abolghasemi, A. & Ahadi, B. (2013). A study comparing the effectiveness of acceptance/commitment by emotional regulation training on Adjustment in students with dyscalculia. *Journal of Learning Disabilities*, 2(4), 154-176. (Persian).
- Negovan, V., Sterian, M., & Martin, O. P. (2014). Interparental relationships & preparatory class children's self-esteem and self-efficacy. *Journal of social & behavioral sciences*, 187(33), 637 – 641.
- Popil, I. (2010). Promotion of critical thinking by using case studies as teaching method. *Journal of nurse education today*, 31(2), 204-207.
- Padillawalker, L. M., Coyne, S. M., & Coiller, K. M. (2016). Longitudinal relations between parental media monitoring & adolescent aggression, prosocial behavior, & externalizing problems. *Journal of adolescence*, 46 (1), 86-97.
- Pellerone, M., Spinelloa, C., Sidoi, A., & Micciche, S. (2014). Identity, perception of parent-adolescent relation & adjustment in a group of university students. *2nd global conference on psychology researches*, 190(2), 459 – 464.

- Qing, Z. H., Jinga, G., & Yan, W. (2010). Promoting preserves teachers' critical thinking skills by inquiry-based chemical experiment. *Journal of social & behavioral sciences*, 2(2), 4597-4603.
- Singer, M. I., Flannery, D. J., Guo, S., Miller, D., Leibbrandt, S. (2004). Exposure to violence, parental monitoring, & television viewing as contributors to children's psychological trauma. *Journal of community psychology*, 32(5), 489-504.
- Sidhartha, T., & Jena, Sh. (2006). Suicidal Behaviors in adolescents. *Journal of pediatrics*, 73(9), 783-788.
- Suld, S. M., & Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Journal of social indicators research*, 78(2), 179 – 203.
- Travers, L. V., Bohnert, A. M., & Randall, E. T. (2013). Brief report: Adolescent adjustment in affluent communities: The role of motivational climate & goal orientation. *Journal of adolescence*, 36(2), 423-428.
- Tahmasbian, K. (1997). Validity, reliability & standardization of self-efficacy questionnaire in children & adolescents in Tehran. *Journal of Applied Psychology*, 1(4 & 5), 373_390.
- Ulas, A. H., Kocak, B., & Karabacak, H. (2012). Examination of critical thinking levels of fifth grade students in primary education in terms of their success in the Turkish language Course. *Journal of social & behavioral sciences*, 31(1), 880 – 885.
- Wang, B., Stanton, B., Li, X., Cottrell, L., Deveaux, L., & Kaljee, L. (2013). The influence of parental monitoring & parentadolescent communication on Bahamian adolescent risk involvement: A three-year longitudinal examination. *Journal of social science & medicine*, 97(1), 161-169.
- Whiteman, Sh. D., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2015). Sibling relationships & adolescent adjustment: longitudinal associations in two parent African American families. *Journal of youth & adolescence*, 44(11), 2042-2053.
- Zahed, A., Rajabi, S. & Omidi, M. (2011). The comparison social, emotional and academic and self regulatory learning of students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 1(2), 43-62 (Persian).

A study of the structural relationships between parental monitoring performance, critical thinking and middle school students' adaptability and self-efficacy

O. Issanejad¹ & Sh. Ghabadizadeh²

Abstract

This study aims at predicting students' adaptability and self-efficacy through parental monitoring performances and critical thinking. This descriptive-correlational study uses structural equation modeling (SEM). The population included junior high school male students in Sanandaj, Iran in 2016 academic year. 440 students were selected through one-stage cluster sampling. Parental Monitoring System (PMS), California Critical Thinking Skills Test (B), Self-Efficacy Questionnaire for Children (SEQ-C) and adaptability questionnaires (AISS) were filled in. The data were analyzed through AMOS software. The results showed that there was a positive relationship among parental monitoring and all students' adaptability and self-efficacy factors. The results also implied the meaningful and positive relationship among students' critical thinking and all adaptability and self-efficacy factors. The findings of this study can be used in developing and applying educational plans and proposing preventive therapy for parents in order to form and improve students' adaptability and self-efficacy.

Keywords: Adaptability, critical thinking, parental monitoring performances, self-efficacy.

---

1. Assistant of Counseling, University Kordistan

2. Corresponding author: M.A of Family Counseling, University Kordistan(shabrooz.ghabadi@gmail.com)